

**Kodeks spółek
handlowych. Tom IB.
Spółki osobowe.
Komentarz. Art. 37-150**

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Kodeks spółek handlowych¹

z dnia 15 września 2000 r. (Dz.U. Nr 94, poz. 1037)

Tekst jednolity z dnia 7 grudnia 2023 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 18)

(zm.: Dz.U. 2024, poz. 96)

(...)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

- 1) pierwszej dyrektywy Rady 68/151/EWG z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności w całej Wspólnocie, dla zapewnienia ochrony interesów zarówno współników jak i osób trzecich (Dz.Urz. WE L 65 z 14.03.1968, str. 8, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 3, z późn. zm.);
- 2) drugiej dyrektywy Rady 77/91/EWG z dnia 13 grudnia 1976 r. w sprawie koordynacji gwarancji, jakie są wymagane w Państwach Członkowskich od spółek w rozumieniu art. 58 akapit drugi Traktatu, w celu uzyskania ich równoważności, dla ochrony interesów zarówno współników, jak i osób trzecich w zakresie tworzenia spółki akcyjnej, jak również utrzymania i zmian jej kapitału (Dz.Urz. WE L 26 z 31.01.1977, str. 1, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 8, z późn. zm.);
- 3) trzeciej dyrektywy Rady 78/855/EWG z dnia 9 października 1978 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu, dotyczącej łączenia się spółek akcyjnych (Dz.Urz. WE L 295 z 20.10.1978, str. 36, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 42, z późn. zm.);
- 4) szóstej dyrektywy Rady 82/891/EWG z dnia 17 grudnia 1982 r. wydanej na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g Traktatu dotyczącej podziału spółek akcyjnych (Dz.Urz. WE L 378 z 31.12.1982, str. 47, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 50, z późn. zm.);
- 5) jedenastej dyrektywy Rady 89/666/EWG z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej wymogów ujawniania informacji odnośnie do oddziałów utworzonych w Państwie Członkowskim przez niektóre rodzaje spółek podlegających prawu innego państwa (Dz.Urz. WE L 395 z 30.12.1989, str. 36, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 100, z późn. zm.);
- 6) dwunastej dyrektywy Rady 89/667/EWG w sprawie prawa spółek z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej jednoosobowych spółek z ograniczoną odpowiedzialnością (Dz.Urz. WE L 395 z 30.12.1989, str. 40, z późn. zm.; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 17, t. 1, str. 104, z późn. zm.);
- 7) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/17/WE z dnia 19 marca 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji zakładów ubezpieczeń (Dz.Urz. WE L 110 z 20.04.2001, str. 28; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 3);
- 8) dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/24/WE z dnia 4 kwietnia 2001 r. w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych (Dz.Urz. WE L 125 z 05.05.2001, str. 15; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 15).

Tytuł II. Spółki osobowe

Dział I. Spółka jawna

(...)

Rozdział 3. Stosunki wewnętrzne spółki

Literatura: *A. Baumbach, K. Hopt*, Handelsgesetzbuch, München 2000; *M. Bielecki*, Obowiązek sporządzenia sprawozdania finansowego przez spółkę jawną, PS 2008, Nr 7–8; *P. Błaszczyk*, Obowiązek lojalności wspólników i akcjonariuszy w grupach spółek, PPH 2013, Nr 8; *P. Błaszczyk*, Odpowiedzialność cywilna spółki dominującej w projekcie nowelizacji kodeksu spółek handlowych, cz. 1, PPH 2010, Nr 2; *A. Chłopecki*, Szkoda poniesiona przez spółkę akcyjną a szkoda poniesiona przez akcjonariusza w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych i kodeksu cywilnego, PPH 2007, Nr 5; *M. Chomiuk*, Zaskarżanie uchwał rady nadzorczej w spółkach kapitałowych. Glosa do wyroku SN z dnia 20 stycznia 2009 r., II CSK 419/08, Gl. 2011, Nr 1; *B. Chudziński*, Wadliwość uchwał spółek osobowych, Warszawa 2022; *S. Ciarkowski*, Spółka jawna: powstanie, zarządzanie, przekształcanie. Komentarz, przykłady wzory, Gdańsk 2007; *P.L. Davies*, Gower and Davies' Principles of Modern Company Law, London 2008; *G. Domański*, Z problematyki podstawowych założeń odpowiedzialności cywilnej dłużnika (art. 471 k.c.), RPEiS 1973, Nr 2; *B. Draniewicz*, Odwoływanie prokury w spółkach prawa handlowego, MoP 2002, Nr 22; *P. Drapała*, Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia. Konstrukcja prawna, Warszawa 2010; *P. Drapała*, Zastosowanie instytucji prowadzenia cudzych spraw bez zlecenia w prawie spółek, PPH 2012, Nr 5; *M. Dumkiewicz*, Zakaz konkurencji w spółkach osobowych, Radca Prawny 2020, Nr 3(24); *J. Ensthaler, J.T. Füller, B. Schmidt*, Kommentar zum GmbH-Gesetz, GmbHG, Köln 2010; *T. Ereciński* (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, t. 2, Postępowanie rozpoznawcze, Warszawa 2016; *H. Fleischer*, Zur organschaftlichen Treuepflicht der Geschäftsleiter im Aktien- und GmbH-Recht, WM 2003, Nr 22; *H. Fleischer, W. Goette* (red.), Münchner Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung – GmbHG, München 2010; *M. Gersdorf, J. Ignatowicz*, Prawo spółdzielcze. Komentarz, Warszawa 1985; *I. Gębusia*, Sądowa kontrola uchwał rady nadzorczej i zarządu spółki akcyjnej, MPH 2013, Nr 6; *J. Gołaczyński, D. Szostek* (red.), Informatyzacja postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2016; *G. Gorczyński*, Kilka uwag o tak zwanym zbyciu członkostwa w handlowych spółkach osobowych (na tle art. 10 k.s.h.), PS 2001, Nr 7–8; *J. Grykiel*, Kilka uwag o nowelizacji przepisów dotyczących prokury, MoP 2016, Nr 1; *M. Habersack*, Die Mitgliedschaft – subjektives und 'sonstiges' Recht, Tübingen 1996; *A. Herbet*, Obrót udziałami w spółce z o.o., Warszawa 2004; *K.J. Hopt*, Conflict of Interest, Secrecy and Insider Information of Directors – A Comparative Analysis, ECGI 2013, Nr 208, April 2013, www.ecgi.org; *K.J. Hopt*, Interessenwahrung und Interessenkonflikte im Aktien-, Bank- und Berufsrecht, ZGR 2004, Nr 1; *K.J. Hopt*, Self-Dealing and Use of Corporate Opportunity and Information. Regulating Directors' Conflicts of Interest, w: *K.J. Hopt, G. Teubner* (red.), Corporate Governance and Directors' Liabilities, Berlin–New York 1985; *K.J. Hopt, A. Baumbach, K. Duden*, Handelsgesetzbuch, München 1987; *U. Hüffer*, Aktiengesetz, München 1998; *J. Janczewski*, Prawo handlowe, wekslowe i czekowe, Warszawa 1947; *J. Janeta, W.P. Matysiak*, Zmiany w zakresie regulacji handlowych spółek osobowych – zagadnienia wybrane, PPH 2018, Nr 9; *J. Jastrzębski*, O umownych modyfikacjach podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej dłużnika, KPP 2007, z. 3; *T. Justyński*, Nadużycie prawa w polskim prawie cywilnym, Warszawa 2000; *T. Justyński*, Przepis art. 5 k.c. a uchylenie skutków nieważności czynności prawnej, Rej. 2000, Nr 1; *M. Kaliński*, Szkoda poniesiona przez spółkę akcyjną a szkoda poniesiona przez akcjonariusza w świetle przepisów kodeksu spółek handlowych i kodeksu cywilnego – polemika, PPH 2007, Nr 9; *A. Kappes*, Spółka komandytowa, Warszawa 1999; *A. Kappes*, Uwagi o rozliczeniach z występującym (wyłączanym) wspólnikiem handlowej spółki osobowej, PPH 2012, Nr 7; *A. Kidyba*, Kilka uwag o potrzebie zmian przepisów regulujących spółki osobowe, PPH 2012, Nr 9; *A. Kidyba* (red.), Kodeks cywilny, t. 3, Zobowiązania – część ogólna, Warszawa

2014; A. Kidyba, Uchwały w spółkach osobowych i ich zaskarżanie, PPH 2014, Nr 9; A. Kidyba, P. Bryłowski, Dopuszczalność świadczenia przez wspólników spółek jawnych usług doradczych na rzecz tych spółek w ramach prowadzonej przez wspólników działalności gospodarczej, PPH 2011, Nr 11; K. Kopaczyńska-Pieczniak, (Nie)zależność reprezentacji od prowadzenia spraw w handlowych spółkach osobowych, PPH 2019, Nr 9; K. Kopaczyńska-Pieczniak, Pozycja prawna wspólnika spółki jawnej, Warszawa 2013; K. Kopaczyńska-Pieczniak, Uwagi na tle uregulowania zakazu konkurencji w kodeksie spółek handlowych, *Rej.* 2003, Nr 6; K. Kopaczyńska-Pieczniak, Zakaz konkurencji w świetle przepisów kodeksu handlowego, *Rej.* 1993, Nr 12; G. Kozieł, Przeniesienie praw i obowiązków wspólników w handlowych spółkach osobowych. Uwagi na tle regulacji art. 10 k.s.h., Kraków 2006; G. Kozieł, Zakres przedmiotowy i podmiotowy przeniesienia praw i obowiązków wspólnika handlowej spółki osobowej, PPH 2003, Nr 12; M. Krajewski, Zobowiązania rezultatu i starannego działania (próba alternatywnego ujęcia), *PIP* 2000, Nr 8; J. Krauss, Praca wspólników w spółkach osobowych, cz. 1, *PUG* 1991, Nr 5; K. Kulak, Wycofanie składnika majątku spółki jawnej z działalności gospodarczej i nieodpłatne przekazanie go na użytek osobisty wspólników w świetle regulacji kodeksu spółek handlowych, w: M. Dumkiewicz, K. Kopaczyńska-Pieczniak, J. Szczotka (red.), Sto lat polskiego prawa handlowego: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie, t. 1, Warszawa 2020; S. Kuros, M. Toczek, A. Kuraś, Spółki osobowe. Prawo spółek. Prawo podatkowe i bilansowe, Warszawa 2012; R.L. Kwaśnicki (red.), Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 2005; R.L. Kwaśnicki, A. Sujak, Zaskarżanie uchwał rady nadzorczej spółki kapitałowej, *MoP* 2010, Nr 17; P. Laskorzyński, Ł. Kowalczyk, Zobowiązania starannego działania i rezultatu, *R.Pr.* 2003, Nr 6; R. Lewandowski, Granice ustanowione przez prawo antymonopolowe w ramach kształtowania postanowień umowy spółki jawnej, *PS* 2003, Nr 7–8; J. Lic, Konstrukcja prowadzenia spraw w spółce jawnej, w: K. Bilewska (red.), Efektywność zarządzania i nadzoru w spółce handlowej. W poszukiwaniu optymalnego ustroju spółki, Warszawa 2018; J. Lic, Pojęcie udziału kapitałowego w osobowej spółce handlowej, w: J. Frąckowiak (red.), Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania, Warszawa 2018; M. Litwińska, Umowa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, Warszawa 1999; M. Lutter, Information und Vertraulichkeit im Aufsichtsrat, Köln 2006; M. Lutter, Theorie der Mitgliedschaft, *Archiv für die civilistische Praxis* 1980, t. 180; M. Lutter, Treuepflichten und ihre Anwendungsprobleme, *ZHR* 1998, Nr 162; M. Lutter, P. Hommelhoff (red.), GmbH-Gesetz. Kommentar, Köln 2012; M. Lutter, G. Krieger, Rechte und Pflichten des Aufsichtsrats, Köln 2002; A. Machowska, Koncepcja zobowiązań rezultatu i starannego działania i jej doniosłość dla określenia odpowiedzialności kontraktowej, *KPP* 2002, Nr 3; J.A. Magiera, Zaliczka na poczet wypłat z zysku w spółce jawnej, *MoP* 2017, Nr 24; A. Malanowski, O dopuszczalności stosowania art. 5 k.c. dla uchylenia skutków nieważności czynności prawnych, *PIP* 1968, Nr 6; E. Maleszyk, Udział kapitałowy w spółce jawnej, PPH 2004, Nr 1; A. Marciniak, K. Piasecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego, t. 1, Komentarz. Art. 1–366, Warszawa 2016; W.P. Matysiak, Zaskarżanie uchwał wspólników handlowej spółki osobowej, *AUWr* 2020, t. CXXI, Nr 3993; O. Mendala, M. Stolarz, Obowiązek lojalności spółki osobowej w Polsce i Stanach Zjednoczonych, w: M. Dumkiewicz, K. Kopaczyńska-Pieczniak, J. Szczotka (red.), Sto lat polskiego prawa handlowego. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Andrzejowi Kidybie, t. 1, Warszawa 2020; H. Merkt, Unternehmensleitung und Interessenkollision, *ZHR* 1995, Nr 159; P. Moskała, Glosa do uchw. SN z 18.9.2013 r., III CZP 13/13, *Gl.* 2014, Nr 4; R. Mundheim, S. Sottysiński, Struktura władzy i odpowiedzialności zarządu w korporacjach amerykańskich, *RPEiS* 1989, Nr 3; J. Napierala, Nakaz dochowania lojalności przez podmioty stosunku korporacyjnego spółki jako klauzula generalna?, PPH 2021, Nr 9; J.P. Naworski, Relacje między stosunkami wewnętrznymi i zewnętrznymi w spółce komandytowej, *MoP* 2008, Nr 12; A. Nowacki, Udział kapitałowy w spółce jawnej, PPH 2004, Nr 6; A. Nowacki, Zysk i strata w spółce komandytowej, PPH 2016, Nr 4; M. Olechowski, O relacji między szkodą poniesioną przez spółkę akcyjną a szkodą poniesioną przez akcjonariusza – polemika, PPH 2007, Nr 9; D. Opalska, Obowiązek lojalności w spółkach kapitałowych, Warszawa 2015; D. Opalska, Podejmowanie uchwał w spółce jawnej, PPH 2013, Nr 4; A. Opalski, Obowiązek lojalności w spółkach kapitałowych, *KPP* 2008, z. 2; A. Opalski, Prosta spółka akcyjna – nowy typ spółki handlowej, cz. 1, PPH 2019, Nr 11; A. Opalski, Rada nadzorcza w spółce akcyjnej, Warszawa 2006; A. Opalski, Udział kapitałowy wspólnika spółki jawnej – przyczynek do analizy założeń ustroju majątkowego osobowych spółek handlowych, PPH 2020, Nr 4; A. Opalski, R. Pabis, A.W. Wiśniewski, Regulacja prokury łącznej mieszanej w kodeksie cywilnym, PPH 2017, Nr 3; K. Oplustil, Instrumenty nadzoru korporacyjnego (corporate governance) w spółce akcyjnej, Warszawa 2010; K. Osajda, O mankamentach regulacji spółek osobowych w kodeksie spółek handlowych, PPH 2012, Nr 10; K. Osajda, Spółki osobowe w najnowszym orzecznictwie Sądu

Najwyższego – odpowiedzialność spółki i wspólników, Gl. 2007, Nr 2; *R. Pabis*, Pisma spółek handlowych, t. 1 – Przepisy ogólne. Spółka jawna, spółka partnerska, Warszawa 2003; *T. Pajor*, Odpowiedzialność dłużnika za niewykonanie zobowiązania, Warszawa 1982; *A. Pęczyk-Tofel*, *M.S. Tofel*, Wewnętrzne stosunki majątkowe w handlowych spółkach osobowych, PS 2010, Nr 1; *M. Piekarski*, Wpływ wad głosowania na ważność uchwał walnego zgromadzenia spółdzielni, NP 1960, Nr 12; *A.R. Pinto*, *D.M. Branson*, Understanding Corporate Law, New York–San Francisco 1999; *J. Pokrzywniak*, Obowiązek lojalności jako element stosunku obligacyjnego, MoP 2003, Nr 19; *P. Popardowski*, Działalność uchwałodawcza Sądu Najwyższego w sprawach dotyczących spółek handlowych z pierwszej połowy 2022 r., Glosa 2022, Nr 4; *P. Popardowski*, Wybrane zagadnienia problemowe dotyczące spółek handlowych w najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego – przegląd orzecznictwa, Gl. 2016, Nr 1; *U. Promińska*, Nadzór i kontrola w handlowych spółkach osobowych, PPH 2023, Nr 9; *W. Pyziół*, Obowiązek lojalności w spółkach handlowych, PPH 2021, Nr 9; *M. Romanowski*, Cel spółki i charakter prawny umowy spółki, SPP 2015, Nr 3; *M. Romanowski*, Zobowiązania rezultatu i starannego działania, PPH 1997, Nr 2; *Z. Roszewski*, Wyłączenie wspólnika ze spółki z o.o. jako następstwo niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania wynikającego ze stosunku spółki, PPH 1998, Nr 1; *R. Rykowski*, Dopuszczalność prowadzenia spraw spółki przez osobę trzecią, PPH 2012, Nr 3; *S.K. Rzońca*, Pojęcie zarządu w prawie cywilnym a zarząd majątkiem wspólnym małżonków, SC 1981, t. XXXI; *K. Schmidt*, Gesellschaftsrecht, Köln 2002; *K. Schmidt*, Informationsrechte in Gesellschaften und Verbänden, Heidelberg 1984; *T. Siemiątkowski*, *R. Potrzeszcz*, Konsekwencje wprowadzenia do kodeksu spółek handlowych pojęcia udziału kapitałowego, PPH 2001, Nr 4; *T. Siemiątkowski*, *R. Potrzeszcz*, Zmiany w kodeksie spółek handlowych – omówienie i komentarz, cz. 1, PPH 2004, Nr 2; *M. Sieradzka*, Zakaz konkurencji w kodeksie spółek handlowych, PPH 2006, Nr 9; *S. Sotysiński*, *A. Opalski*, Zaskarżanie uchwał zarządów i rad nadzorczych spółek kapitałowych, PPH 2010, Nr 11; *K. Szczepańska*, Zasada nierozszczępalności w spółkach kapitałowych, Warszawa 2020; *R. Szczesny*, Kodeksowy zakaz konkurencji dotyczący członków zarządu w spółkach kapitałowych, PPH 2004, Nr 11; *J. Szczotka*, Spółka jawna, Bydgoszcz–Lublin 2003; *T. Szczurowski*, Wadliwość czynności prawnych spółek kapitałowych na tle sankcji kodeksu cywilnego, Warszawa 2012; *T. Szczurowski*, Zaskarżanie uchwał wspólników spółek osobowych, PUG 2014, Nr 5; *T. Szczurowski*, Zaskarżanie uchwał wspólników spółek osobowych – wnioski de lege ferenda, PPH 2014, Nr 10; *A. Szumański*, Spór wokół istnienia prawnego obowiązku lojalności wspólnika względem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w: *A. Janik* (red.), Księga jubileuszowa Prof. A. Całusa, Warszawa 2009; *J. Szwaja*, Ustanowienie, udzielenie oraz odwołanie prokury przez spółkę handlową, PS 2003, Nr 7–8; *J. Szwaja*, Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz, Warszawa 2013; *M. Tarska*, Zakres swobody kontraktowej w spółce jawnej, PPH 2012, Nr 9; *M. Tarska*, Zakres swobody umów w spółkach handlowych, Warszawa 2012; *M. Trzebiatowski*, Wynagrodzenie dla wspólnika spółki jawnej za usługi związane z prowadzeniem jej spraw, PS 2011, Nr 10; *M. Uliasz*, Czynności przekraczające zakres zwykłego zarządu, cz. 1, MoP 2002, Nr 18, cz. 2, MoP 2002, Nr 19; *D. Wajda*, Glosa do wyr. SN z 20.8.2015 r., II CSK 505/14, Gl. 2018, Nr 1; *D. Wajda*, Obowiązek lojalności w spółkach handlowych, Warszawa 2009; *D. Wajda*, Prokura – problemy praktyczne, PPH 2008, Nr 6; *H. Wiedemann*, Gesellschaftsrecht, t. 1, München 1980; *P.M. Wiórek*, Obowiązek lojalności wspólników spółek kapitałowych, w: *W.J. Katner*, *U. Promińska* (red.), Prawo handlowe po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, Warszawa 2010; *A.W. Wiśniewski*, Stan prywatnego prawa gospodarczego a optymalna wizja kodeksu cywilnego – zagadnienia podmiotowe, PPH 2008, Nr 6 (dodatek); *A.J. Witosz*, O nadzorze w spółkach osobowych, PPH 2023, Nr 10; *A.J. Witosz*, O równości, lojalności i uczciwości wspólników spółek osobowych, w: *J. Frąckowiak* (red.), Kodeks spółek handlowych po 15 latach obowiązywania, Warszawa 2018; *A.J. Witosz*, O zasadności uregulowania zasady lojalności w spółkach osobowych, PPH 2021, Nr 10; *A.J. Witosz*, Prowadzenie spraw i reprezentacja spółek osobowych, Warszawa 2013; *A.W. Wiśniewski*, Kilka uwag w sprawie reformy prawa osobowych spółek handlowych, PPH 2012, Nr 9.

Art. 37. [Dyspozytywny charakter przepisów o stosunkach wewnętrznych spółki jawnej]

§ 1. Przepisy niniejszego rozdziału mają zastosowanie, jeżeli umowa spółki nie stanowi inaczej.

§ 2. Umowa spółki nie może ograniczyć lub wyłączyć przepisów art. 38.

Spis treści

	Nb
I. Struktura przepisów KSH o stosunkach wewnętrznych spółki jawnej	1
II. Przepisy o stosunkach wewnętrznych spółki jawnej jako <i>iuris dispositivi</i>	5
III. Bezwzględnie wiążący charakter norm art. 38 KSH	9

I. Struktura przepisów KSH o stosunkach wewnętrznych spółki jawnej

1 1. Wyróżnienie w ramach systematyki przepisów KSH o spółce jawnej odrębnych rozdziałów poświęconych stosunkom zewnętrznym (rozdział 2) i wewnętrznym (rozdział 3) determinuje w sposób zasadniczy strukturę kodeksowych norm. W rozdziałach tych odnajdujemy bowiem trzon regulacji spółki jawnej. Pozostałe jednostki redakcyjne są poświęcone zagadnieniu zawiazania spółki i kwestiom powstającym na tym tle (rozdział 1) oraz rozwiązaniu spółki i wystąpieniu wspólnika a także jej likwidacji (rozdziały 4 i 5). Istotne znaczenie przypada ponadto przepisom wspólnym dla wszystkich spółek osobowych (art. 8–10¹). Wyodrębnienie tych przepisów pozostaje jednak w pewnej kolizji z wyjściową koncepcją regulacyjną przyjętą w KH i przejętą w KSH, polegającą na odpowiednim stosowaniu przepisów o spółce jawnej do pozostałych osobowych spółek handlowych, o ile przepisy o innym typie spółki nie stanowią inaczej (art. 89, art. 103 § 1, art. 126 § 1 pkt 1). Przepisy wspólne mogłyby znaleźć się w ramach regulacji spółki jawnej i być stosowane w innych typach spółek osobowych na podstawie odesłań. Brak konsekwencji ustawodawcy w urzeczywistnieniu przyjętej koncepcji obrazuje częściowe nakładanie się na siebie unormowań ogólnych i odnajdywanych w przepisach o spółce jawnej, tj. art. 8 i 22, a ponadto art. 10 i 55.

Wprowadzenie odrębnych rozdziałów poświęconych stosunkom zewnętrznym i wewnętrznym spółki jawnej pozwala nie tylko na wyróżnienie zespołów przepisów dotyczących odmiennych rodzajów relacji, w których występuje spółka, ale umożliwia również **oddzielenie obszaru regulacji, w którym swoboda kształtowania stosunku spółki ulega istotnemu ograniczeniu (stosunki zewnętrzne) od warstwy objętej autonomią wspólników (stosunki wewnętrzne – por. w tej sprawie szerzej pkt II)**. Zasadę swobody kształtowania stosunków wewnętrznych oraz wyjątki od tej zasady wyraża komentowany przepis. W ramach zespołów przepisów o stosunkach zewnętrznych i wewnętrznych znajdują się zarówno przepisy poświęcone ustrojowi spółki jawnej (jej organizacji), jak i stosunkom majątkowym oraz uprawnieniom i obowiązkom wspólników. Odmiennie kształtuje się struktura przepisów KSH o spółkach kapitałowych. Zasadniczy podział wyznacza tam unormowanie praw i obowiązków wspólników (akcjonariuszy) oraz organów spółki. Jest to spowodowane większym stopniem rozbudowania i skomplikowania regulacji spółek kapitałowych, a koresponduje z tym odpowiednio mniejsze znaczenie, jakie przypada swobodzie kształtowania stosunku spółki kapitałowej. Niemniej jednak sytuacja przedstawia się różnie na tle poszczególnych typów spółek kapitałowych: spółka z o.o. i prosta spółka akcyjna są zbudowane na autonomii woli kształtowania stosunków wewnętrznych (niesłusznie negowanej niekiedy przez doktrynę), podczas gdy w spółce akcyjnej swoboda doznaje istotnych ograniczeń nie tylko w warstwie stosunków zewnętrznych, ale również wewnętrznych (por. art. 304 § 3–4).

2 2. W przepisach KSH poświęconych stosunkom wewnętrznym spółki jawnej (rozdział 3, art. 37–57) powielono niemal bez wyjątku strukturę norm przyjętą

pierwotnie przez twórców KH. Należy wyróżnić następujące **główne obszary regulacji**:

- 1) przesądzenie charakteru przepisów o stosunkach wewnętrznych spółki jako *iuris dispositivi* (art. 37);
- 2) unormowanie prawa wspólnika do informacji (art. 38 § 2);
- 3) reguły prowadzenia spraw spółki (art. 38 § 1, art. 39–40, art. 41–47);
- 4) przepisy o ustroju majątkowym spółki, poświęcone wkładom wspólników do spółki, udziałowi kapitałowemu, udziałowi wspólników w zysku i stracie oraz wypłacie odsetek od udziału kapitałowego (art. 48–54);
- 5) unormowanie obowiązku lojalności wspólnika oraz zakazu konkurencji (art. 56–57).

3. Na tym tle „ciało obce” stanowi art. 55. Przepis ten odnosi się do **przeniesienia 3 niektórych uprawnień członkowskich wynikających z udziału** oraz do zawarcia przez wspólnika umowy innej spółki, gdy skutkuje to wniesieniem udziału w spółce jawnej do tej innej spółki na zasadach wspólności łącznej (por. uw. do art. 55, Nb 5). Artykuł 55 jest wprawdzie istotnie zmodyfikowanym i okrojonym odpowiednikiem dawnego art. 109 KH, jednak wobec istnienia art. 10, odnoszącego się kompleksowo do zbycia ogółu praw i obowiązków wspólnika (a więc do przeniesienia udziału spółkowego), który nie miał odpowiednika w przepisach KH, odrębne uregulowanie wzmiankowanych kwestii w art. 55 utraciło rację bytu. Redakcja art. 55 poważnie utrudnia zrozumienie sensu tego przepisu. *De lege ferenda* zasadny jest dlatego postulat skreślenia art. 55 w całości (por. uw. do art. 55, pkt I).

„Ciałem obcym” jest również art. 40¹. Nawet w tej części, w której reguluje on podjęcie przez wspólników drogą elektroniczną (przy wykorzystaniu wzorca udostępnionego w systemie teleinformatycznym) **uchwały o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego**, nie dotyczy on *sensu stricto* prowadzenia spraw spółki, lecz podjęcia przez wspólnikiem specyficznego właścicielskiego aktu decyzyjnego, rozstrzygającego o zamknięciu roku obrotowego. Ponadto przepis ten umożliwia równoległe podjęcie, przy wykorzystaniu wzorca, uchwały wspólników o zmianie adresu spółki. Poza art. 40¹, dotyczącym technicznego sposobu podjęcia uchwały o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego, przepisy KSH nie wspominają w ogóle o podejmowaniu tej uchwały w spółce jawnej (ustawodawca uznał za wystarczające w tej mierze uregulowanie zawarte w RachunkU). Materia ta jest jednak ściśle powiązana z zagadnieniem prawa wspólników do udziału w zysku i partycypowania przez nich w stracie i dlatego powinna zostać umieszczona w bliskości przepisów art. 51 i 52, nie zaś – jak jest to obecnie – między uregulowaniem powierzenia prowadzenia spraw spółki niektórym wspólnikom (art. 40) oraz ustanowienia prokury (art. 41). Artykuł 40¹ zaburza systematykę przepisów o prowadzeniu spraw spółki jawnej (zob. też uw. do art. 39, Nb 9).

4. Wyjściową zasadą jest przyznanie wspólnikom **prawa odmiennego kształtowania 4 stosunków wewnętrznych spółki** w stosunku do modelu przewidzianego przepisami rozdziału 3 (art. 37 § 1). Wyjątek obejmuje normy zawarte w art. 38, którym ustawodawca przypisał wprost charakter *ius cogens* (art. 37 § 2). W konsekwencji w przepisie art. 38 zostały umieszczone dwa zupełnie odrębne w stosunku do siebie zagadnienia: zakaz powierzenia prowadzenia spraw spółki osobom trzecim z wyłączeniem wspólników (art. 38 § 1), determinujący podstawową regułę prowadzenia spraw spółki jawnej, oraz zakaz pozbawienia wspólnika prawa do informacji (art. 38 § 2) w kształcie wynikającym z tego przepisu. Ostatni przepis determinuje równocześnie przedmiotowy

zakres kodeksowego prawa współnika do informacji, a tym samym wyznacza ramy podstawowego uprawnienia członkowskiego (por. uw. do art. 38, Nb 20–21).

Nieco inaczej i ostatecznie czytelniej przedstawiała się struktura analogicznych przepisów KH. Na pierwszym planie umiejscowiono zakaz powierzenia prowadzenia spraw spółki osobom trzecim z wyłączeniem współników (art. 91 § 1 KH) oraz zakaz ograniczenia prawa współnika do informacji (art. 91 § 2 KH), zaś dopiero w kolejnej jednostce redakcyjnej – zasadę dyspozytywnego charakteru dalszych przepisów o stosunkach wewnętrznych spółki jawnej (art. 92 KH), podkreślając przy tym odrębnie, że stosunki te kształtują się najpierw „według umowy spółki” (art. 92 § 1 KH). Generalnie trafny zamysł legislacyjny twórców KSH polegał natomiast na uczynieniu wyjściową normą rozstrzygnięcia charakteru przepisów o stosunkach wewnętrznych spółki jako *iuris dispositivi*. Niemniej jednak zabieg ten doprowadził do pewnego zamieszania w strukturze kodeksowych norm, gdyż zasadę wyrażoną w art. 37 § 1 negują umiejscowione bezpośrednio dalej jednostki redakcyjne (art. 37 § 2, art. 38). Pozytywnie zmianę struktury przepisów ocenili natomiast T. Siemiątkowski i R. Potrzeszcz (w: Siemiątkowski, Potrzeszcz, Komentarz KSH, t. 1, 2011, s. 322).

II. Przepisy o stosunkach wewnętrznych spółki jawnej jako *iuris dispositivi*

- 5 1. Pozostawienie stosunków wewnętrznych autonomii woli współników jest podyktowane tym, że wyznaczają one treść (warunki) **kontraktu inwestycyjnego** łączącego współników i równocześnie determinującego treść stosunku korporacyjnego wiążącego każdego z nich ze spółką jawną jako odrębnym podmiotem. Alokacja uprawnień do prowadzenia spraw spółki, obowiązek świadczenia wkładów i następstwa wniesienia wkładów dla uprawnień współnika, zasady podziału zysku i partycypowania w stracie to materia autonomicznych uzgodnień między współnikami, w których kształt nie powinien co do zasady ingerować ustawodawca przy pomocy norm bezwzględnie obowiązujących (o niezrozumieniu istoty spółki jawnej świadczy dlatego postulat *de lege ferenda* odstąpienia od dyspozytywności istotnej części przepisów o wewnętrznych stosunkach spółki jawnej – tak A. Kidyba, Kilka uwag, s. 23; stanowisko to pozostało odosobnione; znacznie ostrożniej, w kierunku rewizji względnie obowiązującego charakteru pojedynczych przepisów M. Tarska, Zakres swobody kontraktowej, s. 33–34). Walor bezwzględnie obowiązujący zachowuje – rzecz jasna – sam art. 37, gdyż inaczej umowa spółki mogłoby znieść kogentny charakter art. 38.

Odmienne przedstawia się materia **stosunków zewnętrznych** (art. 28–36): ze względu na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa obrotu, a więc głównie ochronę kontrahentów spółki, swoboda kontraktowa współników ulega ograniczeniu, częściowo przez wyraźne przesądzenie bezwzględnie wiążącego charakteru kodeksowych norm (art. 34), a w pozostałym zakresie wobec zasadności zastosowania dyrektywy interpretacyjnej, uwzględniającej konieczność zabezpieczenia interesów osób trzecich nawiązujących relacje ze spółką. W konsekwencji umowa spółki nie tylko nie może złączyć reguł odpowiedzialności współników za zobowiązania spółki w stosunku do standardu wyznaczonego art. 31–33 (art. 34), ale również nie jest dopuszczalne np. ograniczenie zakresu prawa reprezentowania spółki przez współnika ze skutkiem wobec jej kontrahentów (art. 29 § 2–3) – por. Z. Fenichel, w: *Dziurzyński i in.*, Komentarz KH, 1936, art. 91, uw. 1; S. Sołtysiński, w: *Sołtysiński i in.*, Komentarz KSH, t. 1, 2012, s. 481; Litwińska-Werner, Komentarz KSH, 2007, s. 259–260.

Opozycja między autonomią kształtowania stosunków wewnętrznych a ograniczeniem swobody kontraktowej w relacjach zewnętrznych nie powinna być absolutyzowana. W niektórych kwestiach również władztwo wspólników w sferze stosunków wewnętrznych jest bowiem poddane pewnym restrykcjom. Wspólnicy nie mogą np. zostać zwolnieni umową z **obowiązku lojalności** wobec spółki i pozostałych wspólników, którego pierwszorzędny wyrazem jest nakaz powstrzymania się od działań sprzecznych z jej interesami (art. 56 § 1). Swobodę ogranicza tu **natura (właściwość) stosunku spółki jawnej, dobre obyczaje oraz zasady współzycia społecznego** (art. 353¹ KC w zw. z art. 2 KSH). Zwolnienie byłoby trudne do pogodzenia z nałożoną na wspólnika powinnością współdziałania dla realizacji celów spółki (art. 3). Dopuścić należy natomiast wyłączenie obowiązywania wobec wspólnika zakazu konkurencji, aczkolwiek powinno to być zazwyczaj powiązane ze stosownymi mechanizmami prawnymi chroniącymi interes spółki (por. uw. do art. 56, Nb 11, 44). Jeżeli wszakże zakaz konkurencji wiąże wspólnika, trudno uznać, by w zakresie swobody mieściło się umowne wyłączenie prawa podnoszenia przez spółkę roszczeń z tytułu naruszenia zakazu konkurencji, przewidzianych art. 57 (por. uw. do art. 57, Nb 4). Właściwość (natura) stosunku spółki jawnej może również stać na przeszkodzie trwałemu wyłączeniu wspólnika od udziału w zysku spółki prowadzącej działalność zarobkową (por. uw. do art. 51, Nb 7; zob. *Allerhand*, Kodeks, 1935, art. 92 uw. 2; *S. Soltysiński*, w: *Soltysiński i in.*, Komentarz KSH, t. 1, 2012, s. 481–482; *W. Pyziół*, w: *Pyziół*, Komentarz KSH, 2008, s. 98–99; *B. Borowy*, w: *Jara*, Komentarz KSH, 2024, art. 37, Nb 5–7). *Ius dispositivum* nie jest również w pełni art. 55, gdyż umowa spółki nie może zezwalać na przeniesienie niektórych praw z tytułu uczestnictwa w spółce, ze skutkiem w postaci rozszczępienia członkostwa (por. uw. do art. 55, Nb 7). Sporna w doktrynie pozostaje kwalifikacja charakteru norm zawartych w art. 47; trafna wydaje się interpretacja przypisująca im walor względnie obowiązujący (por. uw. do art. 47, pkt II). Natury stosunku spółki jawnej nie narusza natomiast powiązanie siły głosu wspólników z ich udziałem kapitałowym (wielkością zaangażowania kapitałowego). Przyjęcie takiego rozwiązania stanowi właśnie legitymowany przejaw korzystania ze swobody kształtowania stosunków wewnętrznych (por. uw. do art. 39, Nb 19).

Zasada dyspozytywnego charakteru przepisów determinujących stosunki wewnętrzne spółki jawnej doznaje zatem ograniczeń wynikających z ogólnych **klauzul generalnych prawa cywilnego**, znajdujących zastosowanie do wszelkich stosunków cywilnoprawnych. Powinny one być interpretowane w kontekście założeń konstrukcyjnych spółki jawnej. Ograniczenia swobody kształtowania stosunków wewnętrznych spółki jawnej służą ochronie wspólników przez zapewnienie przyzwoitego standardu stosunku spółki, a tylko wyjątkowo stoją na straży bezpieczeństwa obrotu (osób trzecich).

Błędnym uproszczeniem jest pogląd zaprezentowany w wyr. SA w Warszawie z 23.2.1995 r. (I ACr 1061/94, Lex Nr 62642) na tle art. 92 § 1 KH (obecnie, w zmienionej formule, art. 37 § 1 KSH), zgodnie z którym zasadniczo stosunki spółki jawnej powinny być oceniane według umowy spółki, z wyjątkiem tylko tych, które zostały określone jako bezwzględnie obowiązujące. Stanowisko SA w Warszawie można odczytać jako zmierzające do uznania, że jedynie wyraźna decyzja ustawodawcy jest podstawą zakwalifikowania przepisu regulującego wszelkie stosunki spółki jawnej, nie tylko wewnętrzne, ale także zewnętrzne, jako zawierającego normy *ius cogens*. Sąd Apelacyjny trafnie odrzucił natomiast pogląd o bezwzględnie obowiązującym charakterze art. 120 § 1 KH (obecnie art. 65 § 1 KSH). Wnioski wynikające z art. 37

§ 1 dla wykładni przepisów kształtujących stosunki wewnętrzne spółki jawnej nie były dotąd poddane szerszej analizie w publikowanym orzecznictwie sądowym.

- 6 2. Waler dyspozytywności przepisów umieszczonych w rozdziale 3 kodeksowego unormowania poświęconego spółce jawnej oznacza, że wspólnicy mogą w umowie spółki umieścić **postanowienia odbiegające od treści przepisów KSH**. Jeżeli tego nie uczynią, przepisy te wiążą w stosunku spółki. Źródłem wyłączenia obowiązywania *iuris dispositivi* mogą być jedynie **postanowienia umowy spółki**, wprowadzone do jej pierwotnie obowiązującej wersji, ustalonej przy zawarciu spółki, albo następnie przez zmianę umowy spółki. Zgoda na zmianę umowy spółki może zostać wyrażona także w drodze **uchwały wspólników**, która spełnia wymagania dla reformy konstytucji spółki, tj. jednomyślną uchwałą wszystkich wspólników względnie uchwałą podjętą większością głosów wymaganą dla zmiany umowy spółki (por. szerzej uw. do art. 9, Nb 7 i 8).

Nie ulega wątpliwości, że wspólnicy mogą odstąpić od kodeksowego modelu stosunków wewnętrznych spółki jawnej zarówno **tylko w części**, a więc odnośnie do niektórych jego elementów, jak i **w całości**. Ustawodawca nie ustanawia wymagania, by pewne zespoły dyspozytywnych norm zostały albo zaakceptowane w całości albo też w pełni zmodyfikowane w następstwie przyjęcia autonomicznego unormowania umownego. Na przykład wspólnicy mogą w całości znieść konstrukcję udziału kapitałowego, tylko zmodyfikować zasady zaliczania wkładów wspólników na poczet udziału kapitałowego albo ustanowić formułę zmiennego udziału kapitałowego, powiększającego o zysk i pomniejszającego przez stratę względnie ustalić, że także realizacja innych uprawnień członkowskich niż te, które przewidują przepisy KSH, tj. przede wszystkim prawa do udziału w zysku i prawa pobierania zaliczek na jego poczet, jest uzależniona od wielkości udziału kapitałowego wspólnika. W jeszcze innym wariantcie udział kapitałowy może kształtować się na zasadach przewidzianych przepisami kodeksowymi, z tym wszakże wyjątkiem, że nie determinuje on wysokości spłaty należnej występującemu wspólnikowi na podstawie art. 65 § 1 (por. też *T. Siemiątkowski, R. Potrzeszcz*, w: *Siemiątkowski, Potrzeszcz*, Komentarz KSH, t. 1, 2011, s. 322–323, którzy przedstawiają różne warianty odstępstw od modelu kodeksowego). Błędna jest teza, jakoby wspólnicy nie mogli wyłączyć w umowie konstrukcji udziału kapitałowego, a to ze względu na rzekomo kogentny charakter przepisu art. 65 (tak jednak *B. Borowy*, w: *Jara*, Komentarz KSH, 2024, art. 37, Nb 4).

- 7 3. Nieliczne przepisy rozdziału 3 nakazują zastosować określoną normę „**w razie wątpliwości**” (art. 48 § 1, art. 51 § 2). Chodzi tu o wątpliwości dotyczące treści umowy spółki. Tym samym przytoczone przepisy formułują regułę wykładni jej postanowień. Jeżeli pojawiają się niejasności co do tego, czy wkłady wspólników są równe, a więc czy ich wartość jest taka sama (art. 48 § 1), względnie czy określony w umowie udział wspólnika w zysku odnosi się także do udziału w stratach (art. 51 § 2), należy przesądzić je na korzyść tak ustalonych reguł. Przytoczone przepisy nie ustanawiają natomiast domniemania prawnego, przeciwko któremu można byłoby przeprowadzić dowód przeciwny, ani dyspozytywnych norm, które znajdowałyby zastosowanie w braku przesądzenia wskazanych kwestii w umowie spółki. Na tle art. 51 § 2 nie wystarczy zatem ustalenie zasad podziału zysku między wspólnikami, by te same zasady znajdowały zastosowanie, z mocy art. 51 § 2, do pokrycia straty. Jeżeli umowa spółki przesądza jedynie o udziale wspólników w zyskach, lecz nie odnosi

się w ogóle do kwestii partycypowania przez nich w stratach, wspólnicy uczestniczą w stratach po równo, stosownie do art. 51 § 1 (por. uw. do art. 51, Nb 13).

4. Artykuł 37 § 1 nie powinien stanowić podstawy **wnioskowania a contrario**, 8 zgodnie z którym innym przepisom regulującym stosunki wewnętrzne spółki jawnej, umiejscowionym poza rozdziałem 3, należało przypisać status zawierających normy *ius cogens*. Wyrazistego przykładu zasadności tego stanowiska dostarcza art. 65, określający materię typowo wewnętrznych uzgodnień między wspólnikami, tj. wysokość spłaty należnej udziałowcowi występującemu ze spółki oraz powiązanych z tym rozliczeń. Teza o dyspozytywnym charakterze art. 65, wywodzona z funkcji tego przepisu, zdecydowanie przeważa w doktrynie (por. uw. do art. 65, Nb 4).

Pomijając przypadek art. 38, niekiedy ustawodawca wprost przesądza o bezwzględnym charakterze norm zawartych w przepisach o spółce jawnej, zastrzegając, że „przeciwnie postanowienia umowy są nieważne” (art. 60 § 2, art. 62 § 3, art. 63 § 3, art. 71 § 2, art. 73 § 3). Również ta okoliczność nie powinna sama w sobie przesądzać, że inne przepisy rozdziałów 4 i 5, w których zastrzeżenia takiego nie uczyniono, stanowią *iuris dispositivi*. Konsekwentnie również brak wzmianki o możliwości postanowienia przez wspólników inaczej, która pojawia się w niektórych przepisach (art. 10 § 2, art. 70 § 1, art. 75 § 1, art. 76), nie rozstrzyga o bezwzględnie wiążącym charakterze norm zawartych w przepisach, w których wzmianki takiej nie uczyniono (por. *K. Kopczyńska-Pieczniak*, w: *Kidyba*, Komentarz KSH, t. 1, 2017, s. 362). Tym samym nie sposób uznać, jak przyjmuje *M. Tarska* (w: *SPP*, t. 16, 2016, s. 265), jakoby normatywny kształt poszczególnych typów spółek handlowych został określony „spójnymi blokami przepisów imperatywnych, semiimperatywnych oraz dyspozytywnych”. Przedstawiony powyżej stan zaprzecza trafności takiej tezy w spółce jawnej; nie inaczej przedstawia się też sytuacja w innych spółkach handlowych.

III. Bezwzględnie wiążący charakter norm art. 38 KSH

1. Przepis art. 37 § 2 przesądza o bezwzględnie wiążącym charakterze norm 9 zawartych w art. 38. W kwestii tej należy odesłać do uw. do art. 38 (zob. uw. do art. 38, pkt I.B.c oraz Nb 20, 26).

Art. 38. [Prowadzenie spraw spółki i prawo do informacji]

§ 1. Nie można powierzyć prowadzenia spraw spółki osobom trzecim z wyłączeniem wspólników.

§ 2. Nieważne jest umowne ograniczenie prawa wspólnika do osobistego zasięgnięcia informacji o stanie majątku i interesów spółki oraz umowne ograniczenie prawa do osobistego przeglądania ksiąg i dokumentów spółki.

Spis treści

	Nb		Nb
I. Prowadzenie spraw spółki jawnej i podejmowanie rozstrzygnięć „właścicielskich” . . .	1	b. Pojęcie prowadzenia spraw spółki	5
A. Zagadnienia ogólne	1	c. Struktura przepisów KSH o prowadzeniu spraw spółki	10
a. Podstawowe zasady alokacji kompetencji w stosunkach wewnętrznych spółki jawnej	1	B. Powierzenie prowadzenia spraw spółki jawnej osobom trzecim	12
		a. Uwagi ogólne	12

b. Czynność powierzenia prowadzenia spraw spółki osobie trzeciej	13	C. Zakres prawa do informacji	29
c. Zakaz powierzenia prowadzenia spraw spółki osobom trzecim z wyłączeniem wspólników	17	D. Sposób wykonywania prawa do informacji	32
d. Powierzenie prowadzenia spraw spółki wspólnikom – odesłanie	19	a. Środki kontroli	32
II. Prawo do informacji wspólnika spółki jawnej	20	b. Wystąpienie z żądaniem dostępu do informacji	35
A. Uwagi ogólne	20	c. Udział osób trzecich w czynnościach kontrolnych	38
B. Charakter prawa do informacji	27	d. Odmowa dostępu do informacji	41
		E. Ochrona uprawnień informacyjnych wspólnika	45

I. Prowadzenie spraw spółki jawnej i podejmowanie rozstrzygnięć „właścicielskich”

A. Zagadnienia ogólne

a. Podstawowe zasady alokacji kompetencji w stosunkach wewnętrznych spółki jawnej

1 1. Artykuł 38 § 1 jest pierwszym w kolejności kodeksowym przepisem poświęconym spółce jawnej, w którym użyto pojęcia prowadzenia spraw spółki. Punktem wyjścia dla umiejscowienia funkcji prowadzenia spraw spółki w układzie stosunków wewnętrznych spółki jawnej, a szerzej – określenia podstawowych zasad organizacji tej spółki, jest założenie o konieczności wyróżnienia **dwóch podstawowych gremiów decyzyjnych**, tworzonych przez wspólników, w których kształtowana jest ich kolektywna wola, przypisywana spółce. Gremiom tym należy przyznać **status quasi-organów spółki**. Podobny status mają wspólnicy wyposażeni w kompetencję do reprezentowania spółki (por. w tej sprawie szerzej A. Opalski, w: *Opalski*, Komentarz KSH, t. 1A, 2024, art. 29, pkt II.B). W spółce jawnej, inaczej niż w spółkach kapitałowych, ustawodawca nie wyróżnia wprawdzie wprost organów jako wewnątrzorganizacyjnych adresatów kompetencji, niemniej jednak zachodzą tu daleko idące analogie do stosunków istniejących w spółkach kapitałowych. Jest to konsekwencją uniwersalnego charakteru konstrukcji prawnej zrzeszenia wyposażonego w podmiotowość prawną, opartego na członkostwie partycypujących w nim osób, a równocześnie zdolnego do wypracowania własnej woli i artykułowania jej na zewnątrz.

Wspólnicy wyposażeni w kompetencję do prowadzenia spraw spółki (art. 39–40), względnie także osoby trzecie, którym powierzono to zadanie (art. 38 § 1), tworzą **gremium odpowiedzialne za zarządzanie spółką**. Można je postrzegać jako funkcjonalny odpowiednik zarządu spółki kapitałowej. Ustawodawca kształtuje reguły kolektywnego rozstrzygania spraw przez wspólników prowadzących sprawy spółki jawnej (art. 39 § 2–3, art. 42–44) w sposób zbliżony do przyjętych dla zarządu spółki kapitałowej (art. 208, 300⁶⁴ i 371). Powierzenie wspólnikowi prowadzenia spraw, wynikające z ustawy (art. 39 § 1), jest oparte na stosunku zbliżającym się do zlecenia (art. 45 *in principio*), podobnie jak w przypadku członków zarządu spółki kapitałowej. Inaczej niż w spółkach kapitałowych, relacja między osobą zarządzającą a spółką jawną nie jest natomiast wyodrębniona od stosunku korporacyjnego (stosunku członkostwa w spółce), gdyż nie istnieje taka potrzeba. Wspólnik pełni swoją funkcję na podstawie stosunku korporacyjnego, do którego w tym zakresie stosuje się przepisy o zleceniu. W spółkach kapitałowych stosunki uczestnictwa w spółce i mandatu w organie wykonawczym (zarządzie, radzie nadzorczej) determinują

zasadniczy szkielet ich organizacji. Kierowanie spółką (oraz nadzór nad tym procesem) jest tam wprawdzie zwykle powierzane osobom trzecim, niebędącym współnikami. W niewielkich, zamkniętych spółkach kapitałowych typowe jest jednak łączenie statusu udziałowca i zarządcy, co zbliża układ stosunków do modelu zjednoczenia ról właścicielskiej i kierowniczej, charakterystycznego dla pozycji współnika spółki jawnej.

Jeżeli prowadzenie spraw spółki jawnej powierzono **tylko niektórym współnikom**, umocowanym równocześnie do jej reprezentowania, samodzielnie bądź łącznie z innymi współnikami albo prokurentem (art. 29–30), względnie w prowadzeniu spraw spółki uczestniczą także **osoby trzecie**, stan ten wyznacza najbardziej wyrazisty model wykształcenia w spółce jawnej *quasi*-organu zarządzającego na wzór sytuacji w spółkach kapitałowych. Jednocześnie każdego współnika wyposażonego w samoistne uprawnienia reprezentacyjne należy postrzegać jako samodzielny *quasi*-organ, zdolny do związania spółki swoimi aktami, podejmowanymi w wykonaniu przyznanego mu organizacyjnego umocowania. Zjednoczenie w osobie współnika kompetencji do prowadzenia spraw spółki i reprezentacji stanowi naturalny model alokowania uprawnień zarządczych, skoro reprezentacja jest przejawem realizacji funkcji kierowniczych i polega na wykonywaniu podjętych uprzednio decyzji (przekształceniu ich w czynności prawne wiążące spółkę, por. Nb 6).

2. Wszyscy współnicy spółki jawnej tworzą natomiast odrębne gremium, będące **2 forum „właścicielskim”**, wyposażone w kompetencje do rozstrzygania w zróżnicowanych „ważniejszych” („podstawowych”) **kwestiach, zazwyczaj wykraczających poza sferę prowadzenia spraw spółki**. Uczestnictwo w *quasi*-organie „właścicielskim” wynika z samego członkostwa w spółce (stosunku korporacyjnego) i jest oderwane od uprawnień do prowadzenia spraw spółki. Gremium to jest funkcjonalnym odpowiednikiem ogółu współników spółki kapitałowej, czyli zgromadzenia spółki kapitałowej jako ciała skupiającego członków zrzeszenia, a **jego decyzje są przypisywane spółce**. Wszyscy współnicy spółki jawnej mają prawo decydować o:

- 1) **wyrażeniu zgody na akty prowadzenia spraw spółki przekraczające zakres zwykłych czynności spółki**, jeżeli utrzymano dyspozytywny model kodeksowy (art. 43), w którym wszyscy współnicy, także wyłączeni od prowadzenia spraw spółki, próbują takie czynności;
- 2) **zamknięciu roku obrotowego spółki**, tj. o zatwierdzeniu sprawozdań finansowych, o którym mowa w art. 53 ust. 1 RachunkU (art. 3 ust. 1 pkt 7 zd. 2 RachunkU) i wzmiankowanemu w art. 40¹ § 1 oraz o podziale zysku, jednak to ostatnie tylko wówczas, jeżeli uprawnienie takie przyznaje spółkom umowa spółki, odstępując od modelu automatycznego podziału całości zysku, przewidzianego art. 52 § 1 (por. uw. do tego przepisu). Podobnie należy ocenić decyzję o wypłacie zaliczki na poczet zysku (por. uw. do art. 52, Nb 20);
- 3) **sprawach dotyczących stosunku korporacyjnego**, których rozstrzygnięcie nie wymaga zmiany umowy spółki ani nie dotyczy podstaw bytu korporacyjnego spółki (por. Nb 4), tj. przede wszystkim o wyrażaniu zgody na: zbycie przez współnika udziału (przeniesienie ogółu praw i obowiązków, por. art. 10 § 2), zmniejszenie udziału kapitałowego współnika (art. 54 § 1) oraz podjęcie przez współnika działalności konkurencyjnej w stosunku do spółki (art. 56 § 2);
- 4) **zawieraniu umów ze współnikami bądź osobami trzecimi, dotyczących prowadzenia spraw spółki i ustalających ich wynagrodzenie** (por. Nb 15 oraz uw. do art. 46, pkt II);
- 5) **powołaniu i odwołaniu likwidatorów** (art. 70 § 1, art. 72).

Ad 1. Konstrukcja **zgody przewidzianej w art. 43** przypomina do pewnego stopnia figurę występowania przez zarząd spółki kapitałowej o akceptację niektórych czynności kierowniczych przez wspólników (walne zgromadzenie – por. art. 228, 300⁸¹ i 393). Z jednej strony sprawy przewidziane art. 43 można postrzegać jako **przejaw realizowania funkcji prowadzenia spraw spółki** (por. uw. do art. 43, Nb 1), gdyż nadal chodzi tu o czynności zarządcze, choć o istotnym znaczeniu. Z drugiej strony są w nie zaangażowani wszyscy wspólnicy, a więc także ci, którzy są **wyłączeni od prowadzenia spraw spółki** (*de facto*: rozstrzygnięcia o sprawach bieżących), co akcentuje „właścicielski” charakter kompetencji. Ponadto wspólnicy wyłączeni od prowadzenia spraw spółki jedynie aprobuja rozstrzygnięcia przedłożone do akceptacji przez udziałowców zaangażowanych w zadania zarządcze. Omawiana kompetencja znajduje się więc „na pograniczu” uprawnień do prowadzenia spraw spółki i uprawnień „właścicielskich”. Skoro jednak zgodę na czynności przekraczające zakres zwykłych spraw muszą wyrazić wszyscy wspólnicy, chodzi o przypadek zbliżony do sytuacji podjęcia decyzji przez gremium „właścicielskie”. Tym samym omawiane rozstrzygnięcie można zakwalifikować jako **swoistą decyzję „właścicielską”**.

Ad 3. Wątpliwości może wywoływać kwalifikacja jako aktów woli przypisywanych spółce, a tym samym decyzji podjętej przez jej *quasi*-organ „właścicielski”, **zgód wspólników, o których mowa w art. 10 § 2, art. 54 § 1 i art. 56 § 2**. Zgoda jest oświadczeniem woli składanym przez wspólnika (na tle art. 10 § 2 por. *S. Sołtysiński, P. Moskwa*, w: SPP, t. 16, 2016, s. 1065; stanowisko to zachowuje aktualność również na tle art. 54 § 1 i art. 56 § 2). Zdaniem *A.J. Witosza* (w: *Kidyba*, Komentarz KSH, t. 1, 2017, s. 152) zgody, o której mowa w art. 10 § 2, nie można postrzegać jako aktu woli spółki, gdyż brak wyraźnych podstaw do przypisania działania wspólników spółce: komentowany przepis mówi o „zgodzie wszystkich pozostałych wspólników”. Jednak uznanie zgody za czynność prawną spółki jest uzasadnione okolicznością, że aprobata na zbycie udziału w spółce, zmniejszenie udziału kapitałowego wspólnika czy podjęcie działalności konkurencyjnej w stosunku do działalności spółki **określają sferę uprawnień (możliwości) wspólnika w stosunku korporacyjnym, który wiąże go ze spółką**. Relacja między wspólnikami schodzi tu na dalszy plan. Kodeksowa konstrukcja zgody wyrażanej w formie oświadczeń wspólników została odziedziczona po regulacji KH, który traktował stosunki wewnętrzne spółki jawnej jako relacje zachodzące między samymi wspólnikami. Jednak wobec upodmiotowienia spółki w relacji do wspólników *de lege lata* spójniejsza wydaje się jednak koncepcja postrzegania zgody wspólników jako aktu przypisywanego spółce. Jeżeli umowa spółki odstąpi od modelu kodeksowego i przewiduje, że zgodę, o której mowa w art. 10 § 2, art. 54 § 1 i art. 56 § 2, wyrażają wspólnicy prowadzący sprawy spółki (co mieści się w zakresie swobody kształtowania stosunku spółki – por. poniżej), to zabieg ten nie oznacza zasadniczej zmiany alokacji kompetencji, gdyż jest ona przez cały czas wykonywana przez spółkę (nie zaś, jak ma to miejsce w wariantcie ustawowym, przez wspólników jako odrębne od spółki osoby). Kodeksowa formuła zgody wspólników zastępuje wprawdzie organizacyjny mechanizm oddania głosu i podjęcia uchwały, jednak okoliczność ta nie powinna podważać wniosku o zasadności postrzegania aktów woli ogółu wspólników jako przejawu decyzji podejmowanych przez *quasi*-organ „właścicielski”. Wymaganie zgody jest bowiem niczym innym jak odformalizowanym ekwiwalentem przesłanki jednomyślnej uchwały ogółu wspólników. Dopuszczenie jednomyślnej zgody czyni zbędnym podejmowanie uchwały, aczkolwiek w praktyce wspólnicy bardzo często i tak wyrażają swoją wolę

w formie uchwał, na wzór modelu przyjętego w spółkach kapitałowych. Model ten ma silny wpływ na sposób funkcjonowania spółek osobowych wobec znacznej liczebnej przewagi spółek kapitałowych w stosunku do spółek osobowych, a w konsekwencji zdecydowanie bardziej rozwiniętej praktyki, piśmiennictwa i orzecznictwa sądowego. Natura spółki jawnej przesądza, że decyzje w kwestiach dotyczących stosunku korporacyjnego powinny zapadać jednomyślnie, przynajmniej w wyjściowym modelu kodeksowym, co powoduje, że „uproszczony” mechanizm zgody jest naturalnym sposobem podejmowania decyzji.

Artykuł 40 § 1 zd. 1 wspomina ponadto o ustalaniu uchwałą wspólników osób wspólników uprawnionych do prowadzenia spraw spółki, niemniej jednak uchwała ta powinna spełniać wszystkie wymagania dla zmiany umowy spółki (art. 9) i stanowi taką zmianę (por. uw. do art. 40, Nb 6).

Należy przyjąć, że – poza sprawami wskazanymi w pkt 1 powyżej – **wykonywanie wskazanych uprawnień nie jest prowadzeniem spraw spółki** w znaczeniu przyjmowanym przez przepisy KSH o spółce jawnej, w tym zwłaszcza przepisy rozdziału 3. Inaczej doszłoby do zatarcia się niezbędnego rozróżnienia kompetencji zarządczych i kompetencji, które w modelu kodeksowym należy zakwalifikować jako przypisane wszystkim wspólnikom jako zbiorowości (wspólnikom jako członkom zrzeszenia). Niektóre ze wskazanych uprawnień „właścicielskich” **nie mogą zostać odebrane wszystkim wspólnikom**. Nie sposób przyjąć, by o zatwierdzeniu sprawozdania finansowego mogli decydować tylko niektórzy wspólnicy; wniosek taki kolidowałby nie tylko z bezwzględnie wiążącym przepisem art. 3 ust. 1 pkt 7 zd. 2 RachunkU (por. uw. do art. 52, Nb 9), ale także z rudymmentarnym założeniem o potrzebie utrzymania przez ogół wspólników minimum kontroli nad tokiem spraw spółki. Odmienny wniosek oznaczałby uszczuplenie uprawnień członkowskich wspólnika, które należy postrzegać jako niezbywalne. Wniosek ten ma walor uniwersalny na tle regulacji wszystkich spółek handlowych. Konsekwentnie wybitnie atypowy charakter, potencjalnie sprzeczny z naturą spółki jawnej i dobrymi obyczajami (a szerzej: z konstrukcją spółki handlowej w ogólności) miałoby rozwiązanie przyznające tylko niektórym wspólnikom prawo decydowania o podziale zysku spółki. Udziałowiec byłby wówczas pozbawiony możliwości oddziaływania na realizację podstawowego uprawnienia członkowskiego, przesądzającego o sensie jego uczestnictwa w spółce. Inne wymienione wyżej uprawnienia „właścicielskie” mogą natomiast zostać przeniesione na wspólników prowadzących sprawy spółki (gdy nie wszyscy wspólnicy są umocowni do realizowania tej funkcji) względnie na niektórych wspólników. Chodzi tu o wyrażanie zgody na: zbycie udziału, prowadzenie przez wspólnika działalności konkurencyjnej oraz dokonywanie czynności przekraczających zwykły zarząd. Umowa spółki może uczynić wykonywanie tych czynności składnikiem funkcji prowadzenia spraw spółki (powierzonej niektórym wspólnikom). Skoro bowiem można znieść wymaganie zgody na zbycie udziału czy prowadzenie działalności konkurencyjnej, tym bardziej można kompetencję tę powierzyć wspólnikom odpowiedzialnym za zarządzanie spółką. Umowa spółki może również uzależnić określone (ważniejsze) decyzje zarządcze od aprobaty wspólników, modyfikując w ten sposób model przewidziany art. 43.

Katalog czynności „właścicielskich” zbliżony do przedstawionego powyżej został sformułowany w literaturze (por. *A.J. Witosz*, *Prowadzenie*, s. 44–46; zob. też *K. Kopaczyńska-Pieczniak*, w: *Kidyba*, *Komentarz KSH*, t. 1, 2017, s. 379). Za uznaniem zmiany lub rozwiązania umowy spółki oraz wyłączenia wspólnika

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl